

تعیین روایی و پایایی مقیاس انگیزش موقعیتی در دانش‌آموزان پسر راهنمایی شهر تهراندکتر رسول عابدان‌زاده^۱، دکتر بهروز عبدلی^۲، دکتر منصور احمدی^۳ دکتر حسام رمضان‌زاده^۴**چکیده**

مقدمه و هدف: هدف از انجام این تحقیق تعیین روایی و پایایی مقیاس انگیزش موقعیتی دانش‌آموزان راهنمایی مدارس تهران بود. **روش‌شناسی:** از بین دانش‌آموزان مقطع راهنمایی مدارس تهران ۲۰۰ نفر به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب گردیده و پرسش‌نامه را تکمیل کردند. برای اکتشاف عوامل نهفته در مقیاس شانزده سؤالی انگیزش موقعیتی، از تحلیل عاملی اکتشافی و برای آزمون روایی سازه آن از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. به‌علاوه، برای برآورد پایایی و همسانی درونی سؤالات خرده‌مقیاس‌ها از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. تحلیل عاملی اکتشافی توسط نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ و تحلیل عاملی تأییدی توسط نرم‌افزار AMOS نسخه ۱۸ انجام شدند.

یافته‌ها: نتایج تحلیل عاملی اکتشافی ۴ عامل انگیزش درونی، تنظیم‌شناسایی شده، تنظیم بیرونی و بی‌انگیزگی را شناسایی کرد که این چهار عامل ۶۸٪ از واریانس کل را تبیین کردند، اما بار عاملی سؤال ۱۵ در هیچ‌کدام از عوامل بالاتر از معیار ۰/۴ نبود. به‌علاوه، شاخص‌های برازش مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم نیز نشان داد که شاخص‌های مطلق، تطبیقی و مقتصد در دامنه قابل قبول قرار دارند. همچنین، براساس نتایج آزمون ضریب آلفای کرونباخ، پایایی تمام خرده‌مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۷۰ بود.

بحث: در مجموع، نسخه فارسی پرسش‌نامه انگیزش موقعیتی با ۱۵ سؤال مورد تأیید قرار گرفت، و به‌نظر می‌رسد سؤال ۱۵ در جامعه ایرانی ملاک مناسبی برای سنجش تنظیم بیرونی نیست.

کلیدواژه: انگیزش موقعیتی، انگیزش درونی، تنظیم‌شناسایی شده، تنظیم بیرونی، بی‌انگیزگی.

مقدمه

چه چیزی حالت انگیزشی فرد را هنگام مشغول بودن به فعالیت جدید تعیین می‌کند؟ انگیزش یکی از مهمترین متغیرها در ورزش بوده و مربیان و ورزشکاران موافقند که این متغیر یکی از عناصر کلیدی موفقیت قلمداد می‌شود که نه تنها اجرا را تسهیل نموده بلکه تجربه مثبتی در زمینه ورزشی به وجود می‌آورد (۱). به طور کلی، انگیزش برای فعالیت‌های مختلف قویاً تحت تأثیر ادراکات خودمختاری فرد نسبت به آن فعالیت‌ها قرار می‌گیرد (۲). انگیزش به عنوان یک ساختار روانشناختی مهم در بُعد ورزش و تمرین مطرح می‌باشد. تحقیقات اخیر با هدف فهم بهتر عوامل میان فردی و اجتماعی که تصور می‌شود برای افزایش یا کاهش انگیزش فرد جهت انجام فعالیت بدنی به کار می‌رود، انجام گرفته‌اند و منتج به شماری از پیامدهای شناختی، رفتاری و عاطفی شده‌اند (۳). از آنجایی که تربیت بدنی در مدارس نمونه‌ای از تدریس مهارت‌های حرکتی مؤثر، تعديلات روانی- اجتماعی و دانش سلامت عمومی برای جوانان می‌باشد (۴،۵) و سازمان‌های گوناگونی توصیه کرده‌اند که تربیت بدنی در مدارس نقش مهمی را در افزایش فعالیت بدنی جوانان بازی می‌کند (۶)، در تلاشی برای فهم اثرات انگیزشی برنامه‌های کلاس‌های تربیت بدنی و تمرین‌های آموزشی رایج، محققان تنوعی از چهارچوب‌های نظری از جمله نظریه خودمختاری^۱ (۷-۹) و مدل سلسله مراتبی ولرند^۲ (۱۷،۲۰) را به کار برده‌اند. مطالعات قبلی دریافته‌اند که وقتی معلمان روش‌شناسی‌های خاصی را به کار می‌برند، قصد دارند ادراکات دانش‌آموزان را از انتخاب (۹،۱۰)، توانایی ادراک شده (۱۱) و اجتماعی شدن (۱۲،۱۳) افزایش دهند. چنین تمریناتی اثرات مثبتی بر انگیزش موقعیتی در کلاس‌های تربیت بدنی دارد (۱۴). نظریه خودمختاری (۱۵،۱۶) که از نوشته‌های اولیه دچارمز^۳ در مورد علل درونی در مقابل علل بیرونی انگیزش ریشه گرفته است، در چهارچوب نظری معروفی در روانشناسی معاصر توسعه یافته است (۸). بیش از دو دهه گذشته و بالغ بر هشتصد مقاله دوگانگی انگیزش درونی و بیرونی را کشف کرده‌اند (۱۷). نظریه خودمختاری دارای چهارچوب برجسته‌ای برای فهم نتایج و پیش‌بینی انگیزش شرکت در کلاس‌های تربیت بدنی می‌باشد (۱۹،۲۰) و دارای مبانی نظری قوی برای فهم بهتر انگیزش در محیط‌های آموزشی نیز می‌باشد (۱۶). خودمختاری یعنی آزادی انتخاب و حس آزادی برای انجام آنچه فرد تصمیم گرفته است که انجام دهد. مطابق با این نظریه، انسان نیاز اساسی به احساس استقلال دارد، تا آزادانه فعالیت‌های خود را انتخاب نماید، زمانی که این نیاز برآورده شود، افراد احساس مستقل بودن می‌کنند و این امر باعث تقویت انگیزش آنها در راستای انجام یک فعالیت جدید می‌شود. رفتار با انگیزه در این چهارچوب توسط نیازهای درونی روانشناختی همچون حس توانایی، ارتباط با دیگران و مستقل بودن شناسایی می‌شود (۱۶). عوامل اجتماعی از قبیل محیط‌های حمایت‌کننده حس استقلال، به فرد این اجازه را می‌دهند تا استقلال، توانایی و ارتباط را تجربه کرده و منجر به افزایش سطح انگیزش درونی فرد می‌شود، از طرف دیگر محیط‌های کنترل شده باعث افت سطوح انگیزش درونی شده و منجر به کاهش انگیزش خودمختار می‌شود. برای دستیابی به اهداف گوناگون رشد، یادگیری، اجرا و تجارب شخصی چندین نوع متمایز انگیزش در این نظریه مطرح گردیده است که عبارتند از: انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی‌انگیزگی (۸).

انگیزش درونی اشاره به رفتارهایی دارد که برای خوشایندی و حس لذت و رضایت فرد از شرکت در فعالیت می‌باشد. انگیزش بیرونی اشاره به رفتارهایی دارد که شخص را برای وقایعی ترغیب می‌نماید که خارج از خود

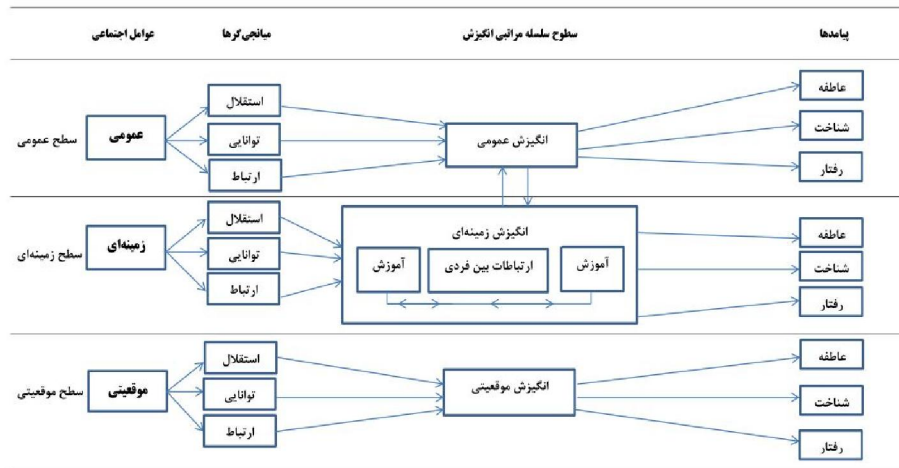
۱. Self-Determination Theory

۲. Vallerand's hierarchical model

۳. Decharms

فعالیت وجود دارد و دارای منبع بیرونی می‌باشد. دامنه انگیزش بیرونی در این نظریه از تنظیم بیرونی تا تنظیم شناسایی شده می‌باشد. تنظیم بیرونی به رفتارهایی اشاره دارد که توسط عوامل کنترل شده بیرونی از قبیل پاداش، پرداخت وجه نقدی یا تهدیدات به وجود می‌آیند. از طرف دیگر تنظیم شناسایی شده اشاره به رفتارهایی دارد که برای اهداف شخصی فرد مهم تلقی می‌شوند. بی‌انگیزگی نیز در این نظریه هنگامی رخ می‌دهد که بین رفتار فرد و پیامدهای آن تقارنی وجود نداشته باشد (۸).

ولرند (۱۷،۲۰) ضمن پذیرش نظریه خودمختاری، یک مدل سلسله مراتبی شامل انگیزش، عوامل تعیین‌کننده آن، عوامل واسطه و پیامدهای آن پیشنهاد کرد که در سه سطح عمومی (یا شخصیتی)، زمینه‌ای (یا بُعد زندگی) و موقعیتی (حالتی) عمل می‌کنند. انگیزش در سطح عمومی نشان می‌دهد که یک شخص چگونه با محیط خود تعامل می‌کند. انگیزش زمینه‌ای مربوط به یک حالت انگیزشی نسبتاً باثبات می‌شود که فرد در جهت یک زمینه خاص آن را به کار می‌برد مثلاً برای ورزش، کار یا آموزش. در نهایت انگیزش موقعیتی اشاره به انگیزش فرد درحالی که مشغول انجام یک فعالیت بخصوصی می‌باشد، دارد و بحث "اینجا و اکنون"^۱ در مورد انگیزش مطرح می‌شود (۱۷). با در نظر گرفتن این موضوع که انگیزش انسان یک مبحث پیچیده است، ولرند (۱۹۹۷ و ۲۰۰۱) بیان داشته است که مطالعه انگیزش به صورت کلی اثربخش نمی‌باشد و در نتیجه وی گزارش دقیق و کاملی در این باره در قالب یک مدل سلسله مراتبی پیشنهاد داده است که تفاوت انواع انگیزش یعنی درونی، بیرونی و بی‌انگیزگی و همچنین تفاوت بین سطوح عمومی، زمینه‌ای و موقعیتی را شرح می‌دهد (شکل ۱). از زمان مطرح شدن این مدل، تحقیقات بسیاری راجع به آن در محیط‌های ورزشی و تفریحی اجرا شده است.

شکل ۱. مدل سلسله مراتبی ولرند (۱۹۹۷، ۲۰۰۱).

نظریه خودمختاری و مدل سلسله مراتبی انگیزش درونی و بیرونی، مدل‌های جامع و کاملی از انگیزش انسان و تنظیم رفتار هستند که کمک شایانی به پیشرفت دانش در زمینه ورزش و تمرین کرده‌اند (۲۱). برای آزمون عوامل اصولی مدل سلسله مراتبی ولرند در زمینه تربیت بدنی، رشد ابزار طراحی شده جهت ارزیابی انگیزش چندوجهی در سطوح مختلف این مدل دارای اهمیت است (۱۸،۲۱). پلتییر^۲ و همکارانش (۲۲) مقیاس

۱. here and now

۲. Pelletier

انگیزش ورزشی^۱ (SMS) را برای ارزیابی انگیزش در سطح زمینه‌ای در ورزش توسعه دادند، در حالی که لی^۲ (۲۳) مقیاس انگیزش تمرین را برای ارزیابی انگیزش در سطح زمینه‌ای در محیط‌های تمرینی توسعه دادند. همانند ابزار پیمایشی، این پرسشنامه برای انگیزش‌های کلی و عمومی اشخاص جهت شرکت در ابعاد فعالیت بدنی، ورزش و تمرین طراحی شد (۸). مرور ادبیات نشان می‌دهد که بخش وسیعی از تحقیقات در زمینه انگیزش با مطالعاتی سر و کار دارد که بر روی انگیزش موقعیتی انجام گرفته‌اند. انگیزش موقعیتی به انگیزش افراد در حین انجام فعالیت در همان لحظه اشاره دارد (۱۷).

محققان به طور گسترده‌ای در حال گرویدن به سمت پرسشنامه‌های خودگزارشی برای انگیزش شرکت‌کنندگان می‌باشند. در راستای تعریف انگیزش درونی و بیرونی، روانشناسان دلایل شرکت‌کنندگان برای شرکت در فعالیت را انگیزش درونی و بیرونی آنها برشمرده‌اند. یک ابزار خودگزارشی که در سطح موقعیتی با موفقیت‌های زیادی در ورزش به کار رفته است مقیاس انگیزش موقعیتی^۳ (SIMS) می‌باشد. این مقیاس توسط گای^۴ و همکاران در سال ۲۰۰۰ طراحی شد. SIMS، چهار نوع انگیزش را اندازه‌گیری می‌کند: انگیزش درونی بدون تمایز بین سه نوع آن، تنظیم شناسایی شده، تنظیم بیرونی و بی‌انگیزگی. هر خرده‌مقیاس دارای چهار گزینه می‌باشد و انگیزش موقعیتی را در شرایط آزمایشگاهی و میدانی اندازه‌گیری می‌نماید (۱).

شواهدی برای روایی سازه این مقیاس به وسیله الگوی ساده‌ای از روابط درونی چهار خرده مقیاس مذکور پیشنهاد شد. این الگو که بر مبنای پیوستار خودمختاری بود، انتظار می‌رفت ارتباطات درونی میان خرده‌مقیاس‌ها را شکل دهد. روایی سازه مقیاس از طریق همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های SIMS و تصمیم‌های انگیزشی (مثل توانایی ادراک شده) و نتایج انگیزشی (مثل مقاصد رفتاری) ارزیابی شد. یعنی پیش‌بینی شد که انگیزش درونی و تنظیم شناسایی شده به طور مثبتی با نتایج و تصمیم‌های انگیزشی همبسته باشند درحالی که پیش‌بینی شد تنظیم بیرونی و بی‌انگیزگی به طور منفی با تصمیم‌ها و نتایج انگیزشی همبسته باشند. به‌علاوه، روایی سازه این مقیاس به وسیله همبستگی‌های اجرا شده بین خرده‌مقیاس‌های SIMS و مقیاس انگیزشی آکادمیک^۵ (ولرند، بلاز، بریر و پلتیر، ۱۹۸۹) مورد ارزیابی قرار گرفتند (به نقل از ۲۱). چون AMS یک جهت انگیزشی را در زمینه مدرسه ارزیابی می‌کرد و SIMS نیز در جهت فعالیت‌های مدرسه اجرا می‌شد، همبستگی‌های درونی خاص و مثبت باید بین خرده‌مقیاس‌های این دو ابزار مشاهده می‌گردید، همان‌طوری که توسط مدل سلسله مراتبی ولرند در مورد انگیزش درونی و بیرونی مشاهده شد (۲۱).

در تحقیقی دیگر استنیدیج^۶ و همکاران (۸) در سال ۲۰۰۳ به بررسی پایایی، روایی و تغییرناپذیری SIMS در بین نمونه‌های مختلف (فوتبالیست‌های پسر جوان ماهر، دانش‌آموزان پسر و دختر مقطع راهنمایی و دانشجویان پسر و دختر شرکت‌کننده در دوره‌ها و کلاس‌های فعالیت بدنی دانشگاه) پرداختند. ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ برای نمونه‌های فوق‌الذکر به ترتیب برای انگیزش درونی ۰/۸۴، ۰/۸۹، ۰/۸۳؛ تنظیم بیرونی ۰/۸۱، ۰/۸۵، ۰/۸۱؛ تنظیم شناسایی شده ۰/۷۰، ۰/۸۳، ۰/۷۸ و بی‌انگیزگی ۰/۸۰، ۰/۹۰، ۰/۸۷ حاصل شد. همچنین از نتایج

۱. sport motivation scale

۲. Li

۳. situational motivation scale

۴. Guay

۵. academic motivation scale

۶. Standage

تحلیل عاملی تأییدی و با توجه به بارهای عاملی و شاخص‌های برازش مدل ۱۴ سؤالی مقیاس انگیزش موقعیتی با حذف سؤالات ۱۰ و ۱۱ از نسخه اصلی (SIMS؛ گای و همکاران، ۲۰۰۰) به دست آمد و تغییرناپذیری این مقیاس در بین نمونه‌های مورد تحقیق نیز مورد حمایت قرار گرفت. مارتین-آلبو^۱ و همکاران (۲۴) در سال ۲۰۰۹ نسخه اسپانیایی مقیاس انگیزش موقعیتی را در بین نمونه ۳۷۳ نفری دانشجویان کارشناسی (۱۲۶ پسر و ۲۴۷ دختر) جهت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد تحلیل قرار دادند. یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان داد که بر مبنای بارهای عاملی و شاخص‌های اصلاح، مقیاس انگیزش موقعیتی ۱۶ سؤالی گای و همکاران به مدل ۱۴ سؤالی کاهش یافته و همسانی درونی و روایی سازه کافی برای آن حاصل شد. نتایج کاربرد مقدماتی نسخه اسپانیایی SIMS را برای ارزیابی انگیزش موقعیتی در محیط‌های آموزشی تأیید کرد. این عمل یک گام مهم در جهت رویکرد ابزار اندازه‌گیری انگیزش به حساب آمد. زیرا ابزارهای حالتی و موقعیتی موجود (برای مثال، ابزارهای خودگزارشی و انتخاب آزاد) که برای ارزیابی انگیزش موقعیتی اشخاص طراحی شده بودند، برای ایجاد تمایز بین انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزگی چنانچه توسط مدل سلسله مراتبی ولرند فرض شده بود، نقص داشتند (۸).

از آنجایی که انگیزش عامل بسیار مهمی در بحث ورزش و فعالیت بدنی بویژه در سنین نوجوانی بوده و از بین انواع انگیزش، انگیزش موقعیتی دارای اهمیت فراوان برای میل و کشش فرد به سمت فعالیت در حال اجرا می‌باشد و از طرف دیگر ابزارهای موجود برای ارزیابی این بُعد مهم انگیزشی بسیار محدود و بدون رواسازی در جامعه ما می‌باشند، در نتیجه تحقیق حاضر جهت کشف و تأیید روایی و پایایی ابزار ارزیابی انگیزش موقعیتی (SIMS) انجام گرفته است.

روش تحقیق

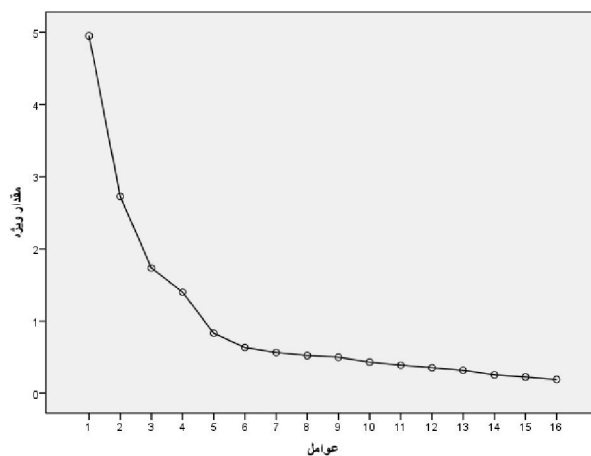
جامعه آماری این پژوهش را تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع راهنمایی مدارس تهران تشکیل داد. از بین جامعه مذکور تعداد ۲۰۰ نفر به صورت طبقه‌ای خوشه‌ای از مناطق چهارگانه تهران (شمال، جنوب، شرق و غرب) انتخاب گردیدند. پرسشنامه انگیزش موقعیتی بعد از برگردان به زبان فارسی روان توسط اساتید زبان خارجه مجدداً به زبان انگلیسی بازگردان شده و با متن اصلی مطابقت یافت. بعد از این مرحله و مطابقت کامل پرسش‌نامه با متن اصلی، برای مرتبه دوم به زبان فارسی ترجمه شد. روایی محتوای مناسب با متن اصلی پرسش‌نامه نیز مورد تأیید سه تن از اساتید متخصص در حوزه روان‌شناسی قرار گرفت.

برای بررسی ساختار عاملی مقیاس انگیزش موقعیتی از روش‌های تحلیل عامل اکتشافی و همچنین تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس، از نرم افزار SPSS نسخه ۱۸ استفاده شد. در تحلیل اکتشافی داده‌ها، ابتدا از آزمون کفایت نمونه کایزر-مایر-آلکین (KMO) و برای بررسی توانایی عاملی شدن داده‌ها نیز از آزمون کرویت بارتلت استفاده شد. برای آزمون روایی سازه پرسش‌نامه از تحلیل عاملی تأییدی توسط نرم افزار AMOS نسخه ۱۸ استفاده شد. به علاوه، از طریق ضریب آلفای کرونباخ، همسانی درونی خرده‌مقیاس‌ها بررسی شد.

نتایج

آزمون کایزر-مایر-آلکین، کفایت حجم نمونه ($KMO=0/81$) و آزمون کرویت بارتلت توانایی عاملی شدن داده‌ها را تأیید کردند ($\chi^2=1469$ ، $df=120$ ، $p=0/0004$). ابتدا داده‌ها با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش

واریماکس برای اکتشاف تعداد عوامل تحلیل شد که نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، چهار عامل با ارزش بالاتر از ۱ را مشخص کرد (شکل ۲) به طوری که این چهار عامل در مجموع ۶۸ درصد واریانس کل متغیرهای آزمون را تبیین کردند (جدول ۱).

شکل ۲. نمودار سنگریزه

جدول ۱. عوامل حاصل از تحلیل عامل اکتشافی مقیاس انگیزش موقعیتی پس از چرخش واریماکس (اعداد داخل پرانتز، درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل را نشان می‌دهد)

بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴۰				سؤال
تنظیم بیرونی (٪۹)	انگیزش درونی (٪۱۱)	بی‌انگیزگی (٪۱۷)	تنظیم شناسایی شده (٪۳۱)	
	۰/۷۱			۱
	۰/۷۵			۵
	۰/۷۴			۹
	۰/۷۹			۱۳
			۰/۸۲	۲
			۰/۸۶	۶
			۰/۷۷	۱۰
			۰/۸۶	۱۴
۰/۸۵				۳
۰/۸۲				۷
۰/۸۲				۱۱
۰/۲۰				۱۵
	۰/۸۰			۴
	۰/۷۸			۸
	۰/۸۴			۱۲
	۰/۷۸			۱۶

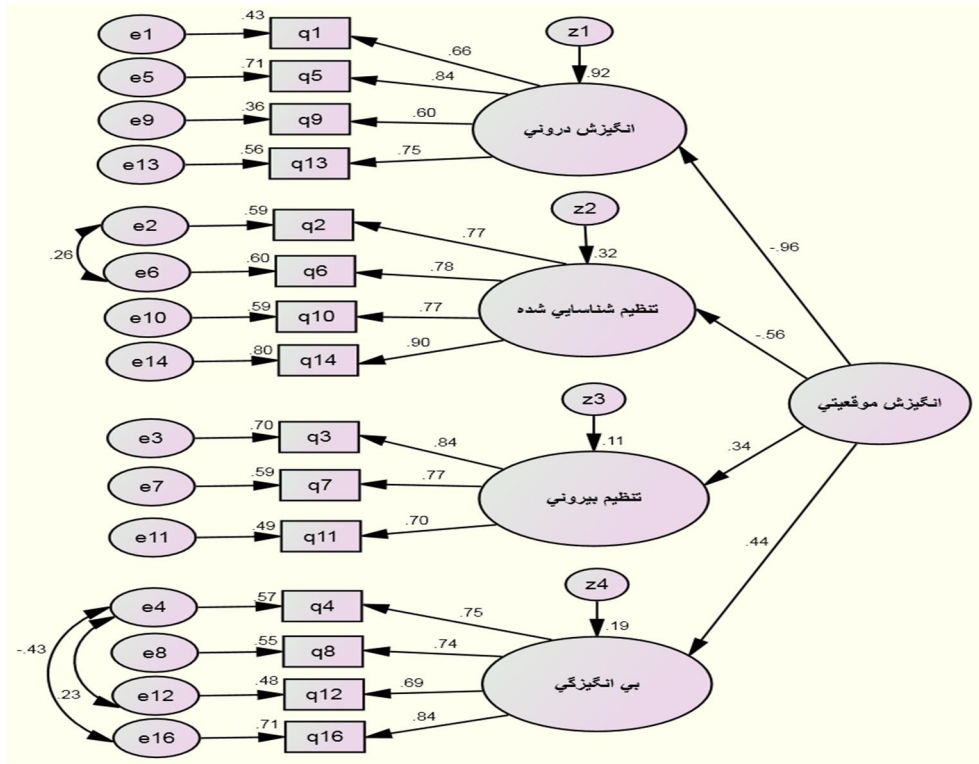
همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، تمام سؤالات در عامل مربوطه با ضریب بالاتر از ۰/۴۰ بارگذاری شده‌اند و تنها ضریب سؤال ۱۵ در عامل تنظیم بیرونی با مقدار ۰/۲۰ بارگذاری شده است. لذا در تحلیل عاملی تأییدی این سؤال حذف شد.

در ارتباط با همسانی درونی سؤالات هر خرده‌مقیاس، نتایج آزمون آلفای کرونباخ نشان داد که ضریب پایایی انگیزش درونی: ۰/۸۰، تنظیم شناسایی‌شده: ۰/۸۸، و بی‌انگیزگی: ۰/۸۴ بود که نشان‌دهنده همسانی درونی مناسب سؤالات هر خرده مقیاس است. ضمن این که شیوه حذف سؤال به سؤال برای بررسی مجدد همسانی درونی باعث افزایش ضریب آلفا نشد. اما ضریب پایایی خرده‌مقیاس تنظیم بیرونی ۰/۶۹ بود که با حذف سؤال ۱۵، ضریب آلفا به ۰/۸۱ افزایش یافت.

در این مرحله، با استفاده از نرم افزار AMOS تحلیل عاملی تأییدی برای آزمون برازش مدل نظری (با ۱۶ سؤال و بدون حذف سؤال ۱۵) از طریق داده‌ها انجام شد که شاخص‌های برازش، اصلاح مدل را پیشنهاد کردند (جدول ۲). به‌علاوه، بررسی وزن رگرسیونی متغیرهای مشاهده شده نیز نشان داد که تنها وزن رگرسیونی سؤال ۱۵ معنی‌دار نبود ($p=0/18$). لذا در مرحله آخر سؤال ۱۵ حذف و تحلیل عاملی تأییدی برای آزمون برازش مدل استخراجی (حذف سؤال ۱۵ و با سؤال ۱۵) انجام شد (شکل ۳). شاخص‌های برازش مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم در جدول ۲ نشان می‌دهد که شاخص‌های مطلق ($GFI=0/92$ و $GFI=0/92$ و $\chi^2/df=1/74$)، تطبیقی ($CFI=0/95$ و $CFI=0/94$)، و مقتصد ($TLI=0/71$ ، $PNFI=0/75$ ، $PCFI=0/75$ و $RMSEA=0/06$) در دامنه قابل قبول قرار دارند. در مجموع، نسخه فارسی پرسش‌نامه انگیزش موقعیتی با سؤال مورد تأیید قرار گرفت، و به‌نظر می‌رسد سؤال ۱۵ در جامعه ایرانی ملاک مناسبی برای سنجش تنظیم بیرونی نیست.

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای سنجش انگیزش موقعیتی

شاخص	شاخص			شاخص	
	مدل ۱۶ سوالی	مدل ۱۵ سوالی	شاخص		
	درجه آزادی=۱۰+	درجه آزادی=۸۲	دامنه قابل قبول	معادل فارسی	علامت اختصاری
	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۹۰-۱	شاخص نیکویی برازش	GFI
مطلق	۲/۳۴	۱/۷۴	≤ 3	نسبت مجذور کای به درجه آزادی	χ^2/df
	۰/۹۰	۰/۹۵	۰/۹۰-۱	شاخص برازش تطبیقی	CFI
تطبیقی	۰/۸۸	۰/۹۴	۰/۹۰-۱	شاخص توکر- لویس	TLI
	۰/۷۱	۰/۷۱	۰/۵۰-۱	شاخص برازش هنجار شده مقتصد	PNFI
مقتصد	۰/۷۵	۰/۷۵	۰/۵۰-۱	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	PCFI
	۰/۰۸۲	۰/۰۶	۰-۰/۰۸	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA

شکل ۳. بارهای عاملی استاندارد شده مدل اندازه‌گیری سؤالات پرسش‌نامه‌ی انگیزش موقعیتی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه تعیین روایی و پایایی مقیاس انگیزش موقعیتی (SIMS) در بین دانش‌آموزان پسر مقطع راهنمایی شهر تهران بود. در پژوهش حاضر از نتایج تحلیل عاملی اکتشافی با حذف گزینه پانزده (زیرا احساس می‌کنم باید این فعالیت را انجام دهم) از مقیاس اصلی (۲۱) یک مقیاس ۱۵ سؤالی با چهار عامل (انگیزش درونی، تنظیم شناسایی شده، تنظیم بیرونی و بی‌انگیزگی) حاصل شد. مقدار کل واریانس تبیین شده عوامل، ۶۸ درصد برآورد شد. در مرحله دوم برای تأیید مدل چهار عاملی کشف شده توسط تحلیل عاملی اکتشافی، از تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردید که نتایج آن بر مبنای شاخص‌های اصلاح و بارهای عاملی حاکی از تأیید مدل چهار عاملی بود. ترتیب بار شدن سؤالات هر یک از چهار عامل بدین صورت بود که سؤالات ۱، ۵، ۹ و ۱۳ برای عامل انگیزش درونی، سؤالات ۲، ۶، ۱۰ و ۱۴ برای عامل تنظیم شناسایی شده، سؤالات ۳، ۷ و ۱۱ برای عامل تنظیم بیرونی و سؤالات ۴، ۸، ۱۲ و ۱۶ برای بی‌انگیزگی بار شدند. این چهار عامل بر طبق پیشینه موجود و مبانی نظری تحقیقات گذشته انتخاب شدند. هر یک از این چهار عامل در تحقیق حاضر همسانی درونی قابل قبولی به روش ضریب آلفای کرونباخ کسب کردند. این ضرایب شامل انگیزش درونی، $0/80$ ؛ تنظیم شناسایی شده، $0/88$ ؛ تنظیم بیرونی، $0/81$ و بی‌انگیزگی، $0/84$ بودند.

انگیزش موقعیتی به انگیزش افراد در حین یک فعالیت که در حال حاضر در حال تجربه آن هستند، اشاره دارد (۲۱). انگیزش در سطوح مختلفی مفهوم‌سازی شده است (از قبیل: عمومی، زمینه‌ای، وضعیتی). سه شکل انگیزش موقعیتی در راستای یک پیوستار خودمختاری توصیف شده است: انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی‌انگیزگی (۱۶). انگیزش درونی رفتارهایی را نشان می‌دهد که برای پاداش‌های فراهم شده توسط خود فعالیت اجرا می‌شوند از قبیل فضیلت، دانش (۱۵، ۱۶). تنظیم شناسایی شده و تنظیم بیرونی دو شکل خاص از انگیزش بیرونی هستند. تنظیم شناسایی شده با رفتار برانگیخته شده که خودآغازگر می‌باشد، مشخص می‌شود. این انگیزش برای خود فرد، علیرغم عدم پاداش بیرونی، با ارزش و مهم تشخیص داده می‌شود (۱۵). تنظیم بیرونی تعریف کلاسیک انگیزش بیرونی را بازگو می‌کند که به موجب آن اشخاص برای کسب پاداش بیرونی یا اجتناب از تنبیه بیرونی عمل می‌نمایند (۱۵، ۱۶). بی‌انگیزگی نیز رفتارهای بی هدف را توصیف می‌کند (۲۵). این چهار عامل انگیزش موقعیتی، رایج‌ترین دلایل شرکت در ورزش‌های جوانان را شامل می‌شود (۲۶). گای و همکاران (۲۱) در سال (۲۰۰۰) برای ارزیابی انگیزش افراد که مشغول اجرای فعالیت می‌باشند از مقیاس انگیزش موقعیتی (SIMS) استفاده کردند. این محقق در پژوهش خود به بررسی روایی و پایایی این مقیاس در طی پنج مطالعه مختلف پرداختند. به‌طور کلی، نتایج نشان داد که SIMS شامل چهار عامل با همسانی درونی بالایی که هر کدام شامل چهار سؤال بودند، می‌باشد. روایی سازه مقیاس توسط همبستگی با سایر سازه‌های موجود چنانچه در نظریه‌های رایج در این زمینه آمده بود، مورد حمایت قرار گرفت. به‌علاوه، نشان داده شد که SIMS می‌تواند در هر دو زمینه آزمایشگاهی و میدانی به‌کار رود. در مجموع، مقیاس انگیزش موقعیتی یک ابزار خودگزارشی مختصر و فراگیر از انگیزش درونی، تنظیم شناسایی شده، تنظیم بیرونی و بی‌انگیزگی موقعیتی را ارائه داد. در راستای انجام تحقیقی استنادیج و همکاران (۸) در سال (۲۰۰۳) به ارزیابی روایی سازه، روایی عاملی و تغییرناپذیری در بین چند نمونه مختلف در مورد مقیاس انگیزش موقعیتی پرداختند. محققان برای انجام تحقیق خود دو مطالعه انجام دادند. در مطالعه اول، داده‌ها از سه نمونه مختلف در زمینه فعالیت بدنی (۴۳۹ فوتبالیست پسر جوان؛ ۳۱۸ دانش‌آموز راهنمایی شامل ۱۸۲ پسر و ۱۳۶ دختر و ۲۲۱ دانشجوی شرکت‌کننده در کلاس‌های آمادگی جسمانی دانشگاه شامل ۹۹ پسر و ۱۲۲ دختر) جمع‌آوری شد. بعد از ارائه همسانی درونی قابل قبول برای همه خرده‌مقیاس‌ها در نمونه‌های فوق‌الذکر (به ترتیب برای انگیزش درونی ۰/۸۴، ۰/۸۹، ۰/۸۳؛ تنظیم بیرونی ۰/۸۱، ۰/۸۵، ۰/۸۱؛ تنظیم شناسایی شده ۰/۷۰، ۰/۸۳، ۰/۷۸ و بی‌انگیزگی ۰/۸۰، ۰/۹۰، ۰/۸۷)، همبستگی دومتغیره و بین عاملی محاسبه گردیده و نتایج آن وجود روایی سازه بین نمونه‌ها را تأیید کرد. روایی عاملی SIMS از طریق تحلیل عاملی تأییدی آزمون شد. براساس شاخص‌های اصلاح برای نمونه‌های مورد تحقیق (به ترتیب شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۲، ۰/۹۵، ۰/۸۷؛ شاخص توکلر-لوپس ۰/۹۰، ۰/۹۴، ۰/۸۴؛ شاخص نسبت مجذور کای به درجه آزادی، ۳/۳۶، ۲/۷۷، ۳/۱۶ و شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۷۳، ۰/۰۷۵، ۰/۰۹۹) و همچنین مطابق با توجهات نظری، مدل ۱۴ سؤالی با حذف سؤالات ۱۰ و ۱۱ از مقیاس انگیزش موقعیتی به‌دست آمد. همچنین عدم تغییرناپذیری در بین چند نمونه مختلف مورد حمایت قرار گرفت. در مطالعه دوم، از ۱۰۰۸ دختر دانش‌آموز مقطع راهنمایی کلاس‌های تربیت بدنی استفاده گردید که در این مطالعه نیز همسانی درونی (انگیزش درونی ۰/۸۶، تنظیم بیرونی ۰/۸۹، تنظیم شناسایی شده ۰/۸۵ و بی‌انگیزگی ۰/۸۶) و روایی سازه (با توجه به شاخص‌های برازش قابل قبول برای مدل‌های ۱۶ سؤالی و ۱۴ سؤالی؛ شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۶ و ۰/۹۷؛ شاخص توکلر-لوپس ۰/۹۶ و ۰/۹۷؛ شاخص نسبت مجذور کای به درجه آزادی ۰/۸۰

۲ و ۲/۴۹، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۴۲ و ۰/۰۳۹) مجدداً تأیید شدند. سرانجام، نتایج تحلیل عاملی تأییدی همراستا با مدل قبلی شناسایی شده در مطالعه اول بوده و تغییرناپذیری نیز مورد تأیید قرار گرفت. در این راستا نتایج تحقیق حاضر نیز با توجه به شاخص‌های اصلاح ارائه شده در جدول ۲ (برای مدل ۱۶ سؤالی و ۱۵ سؤالی به ترتیب؛ شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۰، ۰/۹۵؛ شاخص توکلر-لوپس ۰/۸۸، ۰/۹۴؛ شاخص نسبت مجذور کای به درجه آزادی، ۲/۳۴، ۱/۷۴، و شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۸۲، ۰/۰۶) مدل ۱۵ سؤالی را با حذف سؤال ۱۵ از مدل اصلی مورد تأیید قرار داد.

مارتین-آلبو و همکاران (۲۴) در سال (۲۰۰۹) نیز به بررسی رواسازی نسخه اسپانیایی مقیاس انگیزش موقعیتی در زمینه آموزشی پرداختند. در تحقیق ایشان ۳۷۳ دانشجوی کارشناسی (۱۲۶ پسر و ۲۴۷ دختر) شرکت داشتند. روایی عاملی از طریق تحلیل عاملی تأییدی آزمون شد. مطابق با بارهای عاملی و شاخص‌های اصلاح (به ترتیب برای مدل ۱۶ سؤالی و ۱۴ سؤالی، شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۰ و ۰/۹۳، شاخص برازندگی افزاینده ۰/۹۰ و ۰/۹۳، شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۹ و ۰/۰۸، ریشه میانگین مجذور پس‌مانده‌ها ۰/۰۹ و ۰/۰۸) SIMS به مدل ۱۴ سؤالی با حذف سؤالات ۱۰ و ۱۱ کاهش یافت. نتایج کاربرد مقدماتی نسخه اسپانیایی SIMS را برای ارزیابی انگیزش موقعیتی در زمینه آموزشی تأیید کرد. در مقایسه با شاخص‌های اصلاح مورد استفاده در این تحقیق برای مدل ۱۵ سؤالی (یعنی شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۵؛ شاخص توکلر-لوپس ۰/۹۴؛ شاخص نسبت مجذور کای به درجه آزادی ۱/۷۴، و شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۶) مشاهده می‌شود که تمامی ارزش‌های مقادیر شاخص‌های اصلاح در دامنه قابل قبول قرار دارد و در شاخص‌هایی که در هر دو تحقیق مشابه می‌باشند اعداد مربوط به تحقیق حاضر (شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۵؛ شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ۰/۰۶) قابل قبول‌تر می‌باشند. زیرا ارزش عددی شاخص برازش تطبیقی هر چه به ۱ نزدیکتر باشد و برای شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد هر چه به صفر نزدیکتر باشد قابل قبول‌تر می‌باشد (۲۷).

در کل، بررسی مقیاس انگیزش موقعیتی در جوامع مختلف و نتایج حاصل شده از همسانی درونی، روایی سازه، روایی عاملی که به صورت قابل قبول ارائه شده‌اند روایی این مقیاس را مورد حمایت قرار دادند. در این راستا مطابق با نتایج تحقیق حاضر در جامعه ایرانی و در شهر تهران، همسانی درونی کافی و مورد قبول (انگیزش درونی، ۰/۸۰؛ تنظیم شناسایی شده، ۰/۸۸؛ تنظیم بیرونی، ۰/۸۱ و بی‌انگیزگی، ۰/۸۴) و همچنین روایی سازه با توجه به مقادیر قابل قبول شاخص‌های برازش (شاخص‌های مطلق $GFI = 0/92$ و $GFI = 1/74$ ، $\chi^2/df = 1/74$ ، تطبیقی $CFI = 0/95$ و $CFI = 0/94$ = TLI) و مقتصد ($PNF = 0/71$ ، $PCFI = 0/75$ و $RMSEA = 0/06$) از طریق تحلیل عاملی تأییدی مورد تأیید قرار گرفت. در نتیجه این مقیاس را می‌توان در بین نمونه‌های مختلف از دانش‌آموزان پسر مقطع راهنمایی شهر تهران به کار برد.

References:

- 1- Vallerand, R.J. (2004). Intrinsic and Extrinsic Motivation in Sport. *Encyclopedia Appl Psychol.*(2):427-435.
- 2- Ratelle, C.F., Guay, F., Vallerand, R.J., Larose, S. and Senécal, C. (2007). Autonomous, controlled, and amotivated types of academic motivation: A person-oriented analysis. *J Educ Psy.*(99)PP:734-746.
- 3- Blanchard, C.M., Mask, L., Vallerand, R.J., Sablonniere, R., Provencher, P. (2007). Reciprocal relationships between contextual and situational motivation in a sport setting. *Psy Sport Exercise.*(8):854-873.
- 4- Monti, B. (2004). Appropriate practices for high school physical education. Retrieved September 16, 2013, from [http://www.aahperd.org/naspe/pe_appropriate_practice/Appropriate Practices for HS. pdf](http://www.aahperd.org/naspe/pe_appropriate_practice/Appropriate_Practices_for_HS.pdf)
- 5- The Curriculum Development Council and The Hong Kong Examinations and Assessment Authority. (2003). Physical education: curriculum and assessment guide (Secondary 4-6). Educ Manpower Bureau, HKSARG.
- 6- U.S. Department of Health and Human Services. (2000). Healthy People 2010: Understanding and improving health. Retrieved June 17,2013, from <http://www.healthypeople.gov/Publications/>.
- 7- Ntoumanis, N. (2001). A self-determination approach to the understanding of motivation in physical education. *The British J Educ Psy.*(71):225-242.
- 8- Standage, M., Treasure, D. C., Duda, J. L., & Prusak, K. A. (2003). Validity, reliability, and invariance of the Situational Motivation Scale (SIMS) across diverse physical activity contexts. *J Sport Exercise Psy.*(25):19-43.
- 9- Prusak, K.A., Treasure, D.C., Darst, P.W., & Pangrazi, R.P. (2004). The effects of choice on the motivation of adolescent girls in physical education. *J Teac Phys Educ.*(23):19-29.
- 10- Ward, J.W., Wilkinson, C., Vincent Graser, S., & Prusak, K.A. (2008). Effects of choice on student motivation and physical activity behavior in physical education. *J Teach Phys Educ.*(27):385-398.
- 11- Lee, A.M., Fredenberg, K., Belcher, D., & Cleveland, N. (1999). Gender differences in children's conceptions of competence and motivation in physical education. *Sport Educ Soc.*(4):161-174.
- 12- Reeve, J., & Sikenius, B. (1994). Development and validation of a brief measure of the three pshychological needs underlying intrinsic motivation. *Educ Psychol Meas.*54(2):506-515.
- 13- Prusak, K.A., & Darst, P.W. (2002). Effects of types of walking activities on actual choices by adolescent female physical education students. *J Teach Phys Educ.*(21):230-241.
- 14- Johnson, T.G., Prusak, K.A., Pennington, T., Wilkinson, C. (2011). The Effects of the Type of Skill Test, Choice, and Gender on the Situational Motivation of Physical Education Students. *J Teach Phys Educ.*(30):281-295.
- 15- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- 16- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebr Sym Motiv.*(38): 237-288.

- 17- Vallerand, R. J. (1997). Toward a hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation". In M. P. Zanna (Ed.), *Adv Exp Soc Psychol.*(29):271-360.
- 18- Chatzisarantis, N.L.D., Hagger, M.S., Biddle, S.J.H., Smith, B., Wang, J.C.K. (2003). A meta analysis of perceived locus of causality in exercise, sport, and physical education contexts. *J Sport Exercise Psy.*(25):284–306.
- 19- Hagger, M.S., Chatzisarantis, N.L.D. (2007). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Exercise and Sport.* Human Kinetics, Champaign, IL. healthypeople.gov/Publications/.
- 20- Vallerand, R.J. (2001). A hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation in sport and exercise. In G.C. Roberts (Ed.), *Advances in motivation in sport and exercise*(pp.). Champaign, IL: Human Kinetics. P. 263-320.
- 21- Guay, F., Vallerand, R. J., & Blanchard, C. (2000). On the assesement of situational intrinsic and extrinsic motivation: The Situational Motivation Scale (SIMS). *Motiv Emotion.*(24): 175-213.
- 22- Pelletier, L.G., Fortier, M.S., Vallerand, R.J., Tuson, K.M., Brière, N.M., & Blais, M.R. (1995). Towards a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale. *J Sport Exercise Psy.*(17):35-53.
- 23- Li, F. The exercise motivation scale: Its multifaceted structure and construct validity. (1999). *J Appl Sport Psychol.*(11):97-115.
- 24- Martin-Albo, J., Nunez, J.L & Navarro, J.G. (2009). Validation of the Spanish Version of the Situational Motivation Scale (EMSI) in the Educational Context. *The Spanish J Psy.*(12):799-807.
- 25- Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well being. *Am Psychol.*(55):68-78.
- 26- Conroy, D.E., Kaye, M.P., Coatsworth, J.D. (2006). Coaching Climates and the Destructive Effects of Mastery-Avoidance Achievement Goals on Situational Motivation. *J Sport Exercise Psy.*(28):69-92.
- 27- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *Structural equation modeling with the SIMPLIS command language.* Chicago: Scientific Software International.